

Medea PS**A. Mechanism for involvement in the united integrated research of students at any stage of education during their study in the Program Medea:**

Since at all the stages of study in the program Medea, with the acquisition of knowledge and practical skills, the main focus is on researches, during the presentation of the Program there is a need to demonstrate the scheme for planning of multi-year grant research.

Each 3-5-year scientific-research grant program, announced by the Health Research Institute, shall include participation of 2-3 doctoral students or 2 doctoral and 1 post-doctoral students. Each doctoral student can be assigned to 2-3 MA research, each MA student – for 2-3 BA research, and each BA student – 2-3 professional activities.

In such multilevel, complex scientific activities functions and responsibilities of each participant can be distributed as follows:

Objectives, set for achieving the goal of 3-5-year grant scientific research are distributed between 2-3 doctoral students or 2 doctoral and 1 post-doctoral students. For each doctoral and/or post-doctoral student grant project objective is a goal of their own research, and objectives for their achievement – goals of MA research; In turn, objectives of MA researches – are BA research goals, and BA research objectives are goals of professional activities.

Thus, whole cohort of students of different levels of studying can join the 3-5-year grant scientific research, under general supervision/leadership of multi-year research project leader - DR.HAB or, at least ScD.

In conditions of such scheme of scientific-research activities several positive trends can be distinguished:

1. Postdoctoral student leads the PhD, MA and BA researches associated with his/her research and professional activities related to these researches, thus increasing the chances of successful conduct of researches, in co-authorship with students on other stages of education publishes in the journal results of research and simultaneously to scientific activities, has practice in pedagogy of research.
2. Doctoral student co-leads MA and BA researches associated with his/her research and professional activities related to these researches, thus increasing the chances of successful conduct of researches, in co-authorship with students on other stages of education publishes in the journal results of research and simultaneously to scientific activities, has practice in pedagogy of research.

მედეა PS**A. პროგრამა მედეაზე სწავლისას განათლების ყველა საფეხურზე მყოფ სტუდენტთა ერთიან ინტეგრირებულ კვლევაში ჩართვის მექანიზმი:**

ვინაიდან პროგრამა მედეაში სწავლების ყველა საფეხურზე, ცოდნის მიღებასა და პრაქტიკული უნარების გამომუშავებასთან ერთად, ძირითადი აქცენტი კეთდება კვლევებზე, პროგრამის პრეზენტაციისას საჭიროა მრავალწლიანი საგრანტო სამეცნიერო კვლევების დაგეგმვის სქემის დემონსტრირება.

ჯანმრთელობის კვლევის ინსტიტუტის მიერ გამოცხადებული თითოეული საგრანტო სამეცნიერო-კვლევითი 3-5 წლიანი პროგრამის ფარგლებში გათვალისწინებული უნდა იყოს 2-3 დოქტორანტის ან 2 დოქტორანტისა და 1 პოსტდოქტორანტის მონაწილეობა. თითოეულ დოქტორანტზე შესაძლებელია განპირობებული იქნას 2-3 სამაგისტრო კვლევა, თითოეულ მაგისტრზე - 2-3 საბაკალავრო კვლევა, ხოლო თითოეულ ბაკალავრზე - 2-3 პროფესიული აქტივობა.

ასეთი მრავალწლიანი კომპლექსური სამეცნიერო აქტივობისას თითოეული მონაწილის ფუნქციები და პასუხისმგებლობები შეიძლება გადანაწილდეს შემდეგნაირად:

3-5 წლიანი საგრანტო სამეცნიერო-კვლევის მიზნის მისაღწევად დასახული ამოცანები ნაწილდება 2-3 დოქტორანტს ან 2 დოქტორანტსა და 1 პოსტდოქტორანტს შორის. თითოეული დოქტორანტისა და/ან პოსტდოქტორანტისათვის საგრანტო პროექტის ამოცანა წარმოადგენს საკუთარი კვლევის მიზანს, ხოლო მათ მისაღწევად დასახული ამოცანები - სამაგისტრო კვლევების მიზნებს; თავის მხრივ, სამაგისტრო კვლევების ამოცანები - საბაკალავრო კვლევების მიზნებს, საბაკალავრო კვლევების ამოცანები - პროფესიული აქტივობების მიზნებს.

ამდენად, 3-5 წლიანი საგრანტო სამეცნიერო-კვლევაში შესაძლებელია ჩაერთოს სწავლების სხვადასხვა საფეხურზე მყოფი სტუდენტების მთელი კოჰორტა, რომლებსაც საერთო ზედამხეველობას/ხელმძღვანელობას გაუწევს მრავალწლიანი კვლევითი პროექტის ხელმძღვანელი - DR.HAB ან, სულ მცირე, ScD.

3. MA student co-leads BA researches associated with his/her research and professional activities related to these researches, thus increasing the chances of successful conduct of researches, in co-authorship with students on other stages of education publishes in the journal results of research and simultaneously to scientific activities, has practice in pedagogy of research.
  4. Postdoctoral student serves as expert of PhD, MA and BA researches in areas adjacent to his/her research topic and professional activities related to these researches, thus increasing the chances of successful conduct of researches, in co-authorship with students on other stages of education publishes in the journal results of research and simultaneously to scientific activities, has practice in pedagogy of research.
  5. Doctoral student serves as expert of MA and BA researches in areas adjacent to his/her research topic and professional activities related to these researches, thus increasing the chances of successful conduct of researches, in co-authorship with students on other stages of education publishes in the journal results of research and simultaneously to scientific activities, has practice in pedagogy.
  6. MA student serves as expert of BA researches in areas adjacent to his/her research topic and professional activities related to these researches, thus increasing the chances of successful conduct of researches, in co-authorship with students on other stages of education publishes in the journal results of research and simultaneously to scientific activities, has practice in pedagogy.
  7. United efforts of the cohort of students studying at different levels of education and involved in grant scientific-research project will generate a synergistic effect, which will be expressed in successful implementation of research fragments and whole research itself, improvement of general education level of students through intensive pedagogical practice, and increased number and quality of scientific papers and publications.
  8. Publication of joint research results in the journal, citation in reviews of own, as well as obtained in adjacent areas results, will facilitate creation of citation mechanism, which, in turn, will increase chances of granting impact-factor status to the journal.
- სამეცნიერო-კვლევითი აქტივობების ასეთი სქემის პირობებში გამოიკვეთება რამოდენიმე ტიპის დადებითი ტენდენცია:
1. პოსტდოქტორანტი ხელმძღვანელობს მის კვლევასთან ასოცირებულ სადოქტორო, სამაგისტრო, საბაკალავრო კვლევებს და კვლევებთან დაკავშირებულ პროფესიულ აქტივობებს, რითაც ზრდის კვლევების წარმატებით ჩატარების შანსებს, განათლების სხვა საფეხურზე მყოფ სტუდენტებთან თანაავტორობით ჟურნალში აქვეყნებს კვლევის შედეგებს და, სამეცნიერო საქმიანობის პარალელურად, გადის პრაქტიკას კვლევების პედაგოგიკაში.
  2. დოქტორანტი თანახელმძღვანელობს მის კვლევასთან ასოცირებულ სამაგისტრო, საბაკალავრო კვლევებს და კვლევებთან დაკავშირებულ პროფესიულ აქტივობებს, რითაც ზრდის კვლევების წარმატებით ჩატარების შანსებს, განათლების სხვა საფეხურზე მყოფ სტუდენტებთან თანაავტორობით ჟურნალში აქვეყნებს კვლევის შედეგებს და, სამეცნიერო საქმიანობის პარალელურად, გადის პრაქტიკას კვლევების პედაგოგიკაში.
  3. მაგისტრანტი თანახელმძღვანელობს მის კვლევასთან ასოცირებულ საბაკალავრო კვლევებს და კვლევებთან დაკავშირებულ პროფესიულ აქტივობებს, რითაც ზრდის კვლევების წარმატებით ჩატარების შანსებს, განათლების სხვა საფეხურზე მყოფ სტუდენტებთან თანაავტორობით ჟურნალში აქვეყნებს კვლევის შედეგებს და, სამეცნიერო საქმიანობის პარალელურად, გადის პრაქტიკას კვლევების პედაგოგიკაში.
  4. პოსტდოქტორანტი მის კვლევის საკითხის მომიჯნავე სფეროში ექსპერტობას უწევს სადოქტორო, სამაგისტრო, საბაკალავრო კვლევებს და კვლევებთან დაკავშირებულ პროფესიულ აქტივობებს, რითაც ზრდის კვლევების წარმატებით ჩატარების შანსებს, და, სამეცნიერო საქმიანობის პარალელურად, გადის პრაქტიკას კვლევების პედაგოგიკაში.
  5. დოქტორანტი მის კვლევის საკითხის მომიჯნავე სფეროში ექსპერტობას უწევს სამაგისტრო, საბაკალავრო კვლევებს და კვლევებთან დაკავშირებულ პროფესიულ აქტივობებს, რითაც ზრდის კვლევების წარმატებით

9. Implementation of such model of research integrated into multiple levels of education will clearly detect competition concepts and topics of researches planned for each level of study on the initial stage. There will be no need for additional efforts and waste of time to specify research topic for each student studying at different levels of education. Together with avoiding waste of time (this time, ~ 3-4 weeks, will be added to research activities). Organization of competitions on pre-announced topic will increase the quality of concepts.
10. Chances of successful implementation of the program Medea will increase.

B. Continuity and duration of professions-based education under program Medea and certification of students:

These issues are reviewed on the example of public health.

1st level: education level 5: professional specialization
6 from 10 elective professions in Public Health:

1. **Environmental Health Officer** (Diploma)
2. **Health Inspector** (Diploma)
3. **Sanitary Inspector** (Diploma)
4. **Med.Lab. Technician** (Elective: bacteriology, biochemistry, immunology/serology, molecular diagnostics, genetics, tissue cultures, virology, pharmacology, toxicology, radiology)(Diploma)
5. **Food Safety Inspector** (Diploma)
6. **Toxicologist-Pharmacologist** (Diploma)
7. **Occupation Hygienist** (Diploma)
8. **Occupation Health and Safety Inspector** (Diploma)
9. **Public Health Chief Officer** (Diploma)
10. **Health Advocate** (Diploma).

In each profession are granted 30 ECTS, and 1 semester is allocated (5,5-6 months)

Total for obtaining 6 professions - 3 years (6 diplomas).

2nd level: education level 6: Undergraduate (BA)

Student, having 180 ECTS, with 6 professional specializations (diplomas) conducts research (30 ECTS) in 1st semester (5,5-6 months) and defends BA degree.

Total for obtaining BA degree - 3,5 years (7th diploma).

3rd level: education level 7: post-graduate (MA)

Elects one from 10 specialties:

- ჩატარების შანსებს, და, სამეცნიერო საქმიანობის პარალელურად, გადის პრაქტიკას კვლევების პედაგოგიკაში.
6. მაგისტრანტი მის კვლევის საკითხის მომიჯნავე სფეროში ექსპერტობას უწევს საბაკალავრო კვლევებს და კვლევებთან დაკავშირებულ პროფესიულ აქტივობებს, რითაც ზრდის კვლევების წარმატებით ჩატარების შანსებს, და, სამეცნიერო საქმიანობის პარალელურად, გადის პრაქტიკას კვლევების პედაგოგიკაში.
7. საერთო საგრანტო სამეცნიერო-კვლევით პროექტში განათლების სხვადასხვა საფეხურზე მყოფი სტუდენტების კოჰორტის ერთიანი ძალისხმევით მიღებული იქნება სინერგიული ეფექტი, რომელიც გამოხატული იქნება საგრანტო კვლევის ფრაგმენტებისა და მისი სრულად წარმატებით განხორციელებაში, ინტენსიური პედაგოგიკური პრაქტიკით სტუდენტთა საერთო განათლების ამაღლებაში, სამეცნიერო ნაშრომებისა და პუბლიკაციების რაოდენობისა და ხარისხის გაზრდაში.
8. ერთობლივი კვლევის შედეგების ჯურნალში გამოქვეყნებით, მიმოხილვებში როგორც საკუთარი, ისე მომიჯნავე სფეროებში მიღებული შედეგების ციტირებით, ხელიშეწყობა ციტირების მექანიზმის შექმნას, რაც თავის მხრივ გაზრდის ჟურნალისათვის იმპაქტ ფაქტორის მინიჭების შანსებს.
9. განათლების მრავალსაფეხურზე ინტეგრირებული კვლევების ამ მოდელის მექანიზმის ამოქმედება თავიდანვე ნათლად წარმოაჩენს სწავლების თითოეული საფეხურისათვის დაგეგმილი კვლევების თემებს და, შესაბამისად, საკონკურსო კონცეფციებს. აღარ იქნება საჭირო განათლების სხვადასხვა საფეხურზე მყოფი თითოეული სტუდენტისათვის თემის შერჩევაზე დამატებითი ძალისხმევა და დროის ფუჟად კარგვა. ზედმეტი დროის დაკარგვის არიდებასთან ერთად (ეს დრო, ~ 3-4 კვირა, დაემატება კვლევით აქტივობებს), წინასწარ გაცხადებულ თემებზე კონკურსების ორგანიზება გაზრდის კონცეფციების ხარისხს.
10. გაიზრდება პროგრამის მედეა წარმატებით განხორციელების შანსები.

1. Environmental Medicine (60 ECTS + research 30 ECTS)
  2. Epidemiology and Biostatistics 60 ECTS + research 30 ECTS)
  3. Medical Ecology 60 ECTS + research 30 ECTS)
  4. Health Promotion 60 ECTS + research 30 ECTS)
  5. Public Health and Health Policy - (60 ECTS + research 30 ECTS)
  6. Nutriciology (60 ECTS + research 30 ECTS)
  7. Occupation Health (Labor Hygiene and Safety) (60 ECTS + research 30 ECTS)
  8. Health Advocacy (60 ECTS + research 30 ECTS)
  9. Public Health Administration (60 ECTS + research 30 ECTS)
  10. Sanitary and Hygiene (60 ECTS + research 30 ECTS)
- Total for obtaining MA degree -1,5 year (8th diploma).**

4th level: education level 8: Doctoral program
Total for obtaining PhD degree - 3 years (9th diploma).

5th level: education level 9: „Post-Doc“ (post-doctoral program)
Total for obtaining ScD degree - 1 year (10th diploma).

6th level: education level 10: Habilitation
Total for obtaining HD degree - 0,5 year (11th diploma).

Total of 9.5 years will take a student for complete continuous education in Public Health and together with relevant education and skills will receive 11 diplomas and certificates (excluding certificates for passed trainings). Professional, BA and MA education in Public Health may have an alternative – one-cycle (5 years) study. Availability of different systems for education is expected to raise the issue of matching the quality of MA degrees obtained in different ways. Good solution for this problem on this level of education (3rd level: education level 7: MA or one-cycle) to our opinion would be adding of 1 semester (5.5-6 months) module of habilitation and granting **MSc** degree to students (**12th diploma**). In this case, complete course of study in Public Health of the Program Medea will take **10 years**.

If we take into consideration the fact that high school pupils can start studying the professional specialties after completion of 9th grade (from 15-16 years of age), Program Medea makes it possible to train DR.HAB who will be under 30 years of age.

B. პროგრამა მედეას მიხედვით პროფესიებზე დაფუძნებული განათლების მიღების უწყვეტობა, ხანგრძლივობა და სტუდენტების დიპლომირება:

აღნიშნულ საკითხებს განვიხილავთ საზოგადოებრივი ჯანდაცვის მაგალითზე.

1-ლი საფეხური: განათლების დონე 5: პროფესიული სპეციალიზაცია

საზოგადოებრივ ჯანდაცვაში 10-დან 6 ასარჩევო პროფესია:

1. გარემოს ჯანმრთელობის ოფიცერი (დიპლომი),
2. ჯანმრთელობის ინსპექტორი (დიპლომი),
3. სანიტარული ინსპექტორი (დიპლომი),
4. ლაბორატორიის ტექნიკოსი (არჩევით: ბაქტერიოლოგიის, ბიოქიმიის, იმუნოლოგიის/ სეროლოგიის, მოლეკულური დიაგნოსტიკის, გენეტიკის, ქსოვილის კულტურების, ვირუსოლოგიის, ფარმაციის, ტოქსიკოლოგიის, რადიოლოგიის) (დიპლომი),
5. საკვების უსაფრთხოების ინსპექტორი (დიპლომი),
6. ტოქსიკოლოგი-ფარმაკოლოგი (დიპლომი),
7. ოკუპაციური ჰიგიენისტი (დიპლომი),
8. ოკუპაციური ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ინსპექტორი (დიპლომი),
9. საზოგადოებრივი ჯანდაცვის უფროსი ოფიცერი (დიპლომი),
10. ჯანმრთელობის ადვოკატი (დიპლომი).

თითოეულ პროფესიაზე მისანიჭებელია 30 ECTS, გამოყოფილია 1 სემესტრი (5,5-6 თვე)

სულ 6 პროფესიის მიღებაზე - 3 წელი (6 დიპლომი).

მე-2 საფეხური: განათლების დონე 6: ბაკალავრიატი 180 ECTS-ს მქონე, 6 პროფესიული სპეციალიზაციის

(დიპლომის) მქონე სტუდენტი დამატებით 1 სემესტრში (5,5-6 თვე) ატარებს კვლევას (30 ECTS)

და იცავს BA-ს ხარისხს.

სულ BA-ს ხარისხის მიღებაზე- 3,5 წელი (მე-7 დიპლომი).

C. Risk of full realization of the Program Medea:

The only objective circumstance impeding full implementation of the Program Medea is the fact that it goes beyond the current legislative framework of Georgia. Consequently, it will be necessary to carry out preparatory activities in order to obtain adequate regulations (Prepare and lobby the draft law on the higher education and package of relevant normative acts, accreditation of the Program) at the highest governmental levels (Parliament, Ministry of Education and Science, National Center for Educational Quality Enhancement).

While lobbying of the draft law resistance is expected from the experts with PhD degree, who, due to their subjective views, will not be willing to accept the fact that there exist higher scientific degrees. Strong supporters of the Program Medea: specialists with ScD degree, who, despite 12-14 years' break, unlike dinosaurs, still make quite large group (unfortunately, mostly pension age) and feel themselves unfairly discriminated.

D. ScD, DR.HAB (HD):

Among known to me Western and Eastern European countries where granting of ScD degree is still regulated are Slovenia, Russia, and post-Soviet countries.

My case: I finished my post-graduate study in 1982 (equivalent to current doctoral program) in the Prof. N. Petrov Scientific-Research Institute (Leningrad, USSR) and was granted the degree of the Candidate of Medical Sciences (by current classification – PhD). In 1992 I graduated from doctoral program (by current classification – post-doctoral program) in the Prof. N. Petrov Scientific-Research Institute (Sankt-Petersburg, Russia) and was granted the degree of the Doctor of Medical Sciences (ScD – currently not classified in Georgia).

ScD degree in Georgia was operational until 2006-2007. In this period so-called nostrification of scientific degree have been implemented, according to which degrees of candidate of sciences and doctor of sciences were viewed on one flat (“They were thrown into one pot”) and equated with PhD degree, i. e. ScD was downgraded. Initiators justified this action by the fact that accession of the higher educational-scientific institutions of Georgia to the Bologna process allegedly demanded this. They took into account examples of the USA and part of developed European countries, such as UK and Nordic countries, where PhD is still highest scientific degree. Unfortunately, they did not consider experience of countries, which are also connected to the Bologna process and have post-doctoral programs, as well as habilitation. It is also unclear for me the regulations of countries that have post-doctoral programs but do not grant ScD degree. I, for example, have PhD and ScD degrees, but if allowed by the Georgian legislation, I would readily pass habilitation even in my pension age under Program Medea and become DR.HAB.

მე-3 საფეხური: განათლების დონე 7:

მაგისტრატურა

10 სპეციალობიდან ირჩევს ერთს:

1. გარემოს მედიცინა (60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)
2. ეპიდემიოლოგია და ბიოსტატისტიკა 60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)
3. სამედიცინო ეკოლოგია 60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)
4. ჯანმრთელობის ხელშეწყობა 60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)
5. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობა და ჯანდაცვის პოლიტიკა - (60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)
6. ნუტრიციოლოგია (60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)
7. ოკუპაციური ჯანმრთელობა (შრომის ჰიგიენა და უსაფრთხოება (60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)
8. ჯანმრთელობის ადვოკატობა (60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)
9. საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ადმინისტრირება (60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)
10. სანიტარია და ჰიგიენა (60 ECTS + კვლევა 30 ECTS)

სულ MA-ს ხარისხის მიღებაზე -1,5 წელი (მე-8 დიპლომი).

მე-4 საფეხური: განათლების დონე 8:

დოქტორანტურა

სულ PhD-ს ხარისხის მიღებაზე- 3 წელი (მე-9 დიპლომი).

მე-5 საფეხური: განათლების დონე 9:

„პოსტდოკი“ (პოსტ დოქტორანტურა)

სულ ScD-ს ხარისხის მიღებაზე- 1 წელი (მე-10 დიპლომი).

მე-6 საფეხური: განათლების დონე 10:

ჰაბილიტაცია

სულ HD-ს ხარისხის მიღებაზე- 0,5 წელი (მე-11 დიპლომი).

სრულ უწყვეტ განათლებაზე საზოგადოებრივ ჯანდაცვაში სტუდენტს დაჭირდება **სულ 9,5 წელი** და შესაბამისი განათლებასა და უნარებთან მიიღებს 11 დიპლომსა და სერტიფიკატს (გავლილი ტრენინგების სერტიფიკატების ჩათვლელად).

Personally, I cannot close my eyes to the reality that there is a possibility for further development by two stages in relation to knowledge and scientific degree, that's why I believe in its universal implementation in future, which will promote the progress.

This progress can be clearly observed if we imagine the group of educated young people, staffed with 26-27 year old DR.HABs, 24-25 year old ScDs, 23-24 year old PhDs, 21-22 year old MScs, 20-21 year old MAs, 19-20 year old BAs, 17-18 year old persons with professional specializations. Being in the best phase of health and physical activities, this group, which has 30-50 years of active scientific, research and creative activities can bring great synergistic effect and shall have the open way towards the progress. According to the effective and pragmatic view, the latter is the duty and obligation of the State.

E. Epilogue

NB: Specialist with 6 levels of education, who have gained full knowledge and skills through stages of education will promote population health protection, health advocacy, disease prevention and reduction of burden of diseases, increased life expectancy, public wellbeing/wellness, economic activities, increase of GDP, getting of social benefits, and progress.

F. Post PS:

Today, on May 26, 2019 I congratulate all of you on the independence of Georgia, and wish you health, well-being, protection of human rights and freedoms, including in education, and progress.

On June 21, the Program Medea and its assessments will be presented at the IV Students Scientific Conference.

Let the students and academic staff to decide whether they want to study the program Medea, master educational and scientific-research art and actively participate in this process.

Sincerely,

Vasil Tkeshelashvili
Doctor of Medical Sciences (ScD),
Professor
Tbilisi, May 26, 2019

საზოგადოებრივ ჯანდაცვაში პროფესიულ, საბაკალავრო და სამაგისტრო განათლებას შესაძლებელია ჰქონდეს ალტერნატივა-ერთსაფეხურიანი (5 წლიანი) სწავლება. განათლების მიღების სხვადასხვა სისტემების არსებობა სავარაუდოდ დააყენებს საკითხს სხვადასხვა გზით მიღებული **MA-ს** ხარისხების ერთმანეთთან შესატყვისობაზე. აღნიშნული პრობლემის დასაძლევად განათლების ამ დონეზე (მე-3 საფეხური: განათლების დონე 7: მაგისტრატურა ან ერთსაფეხურიანი) კარგი გამოსავალი იქნება, ჩვენი მოსაზრებით, ჰაბილიტაციის 1 სემესტრიანი (5,5-6 თვე) მოდულის დამატება და სტუდენტებისათვის **MSc-ს** ხარისხის მინიჭება (**მე-12 დიპლომი**). ასეთ შემთხვევაში საზოგადოებრივ ჯანდაცვაში პროგრამა მედეაზე სრული სწავლება გახდება **10 წლიანი**.

თუ მხედველობაში მივიღებთ იმ გარემოებას, რომ პროფესიულ სპეციალობებზე სწავლა შეუძლიათ დაიწყონ სკოლის მოსწავლეებს მე-9 კლასის დასრულების შემდეგ (15-16 წლის ასაკიდან), პროგრამა მედეა შესაძლებელს გახდის მოვამზადოთ 30 წლამდე ასაკის DR.HAB-ები.

C. პროგრამა მედეას სრულად რეალიზების რისკი: პროგრამა მედეას სრულად ამოქმედებისათვის ხელშემშლელი ერთადერთი გამოკვეთილი ობიექტური გარემოებაა მისი გასვლა საქართველოში დღეისათვის არსებული საკანონმდებლო ბაზის ჩარჩოებიდან. შესაბამისად, ადეკვატური რეგულაციების მისაღებად საჭირო იქნება მოსამზადებელი აქტივობების გატარება (უმალღესი განათლების შესახებ კანონპროექტისა და ქვემდებარე ნორმატიული აქტების პაკეტის მომზადება და მისი ლობირება, პროგრამის აკრედიტაცია) ქვეყნის უმაღლეს დონეზე (პარლამენტი, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი). კანონპროექტის ლობირებისას მოსალოდნელია წინააღმდეგობა PhD ხარისხის მქონე იმ სპეციალისტებისაგან, რომლებსაც სუბიექტური მოსაზრებებით გაუჭირდებათ იმ გარემოებასთან შეგუება, რომ არსებობს კიდევ უფრო მაღალი სამეცნიერო ხარისხები. პროგრამა მედეას მყარი მხარდამჭერები: ScD-ის მქონე სპეციალისტები, რომლებიც 12-14 წლიანი წყვეტის მიუხედავად, დინოზავრებისაგან განსხვავებით, ჯერ კიდევ მრავლად არიან შემორჩენილები საქართველოში (სამწუხაროდ ძირითადად საპენსიო ასაკის) და თავს გრძნობენ უსამართლოდ დისკრიმინირებულად.

D. ScD, DR.HAB (HD):

დასავლეთ და აღმოსავლეთ ევროპის, ჩემთვის ცნობილ ქვეყნებს შორის, სადაც დღემდე რეგულირდება ScD-ს ხარისხის მინიჭება, არის სლოვენია, რუსეთი, პოსტსაბჭოთა ქვეყნები.

ჩემი ქეისი: მე პირადად 1982 წელს დავამთავრე ასპირანტურა (დღევანდელი კლასიფიკაციით დოქტორანტურა) პროფ. ნ.პეტროვის სახ. სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში (ლენინგრადი, საბჭოთა კავშირი) და მომენიჭა მედიცინის მეცნიერებათა კანდიდატის (დღევანდელი კლასიფიკაციით PhD) ხარისხი. 1992 წელს დავამთავრე დოქტორანტურა (დღევანდელი კლასიფიკაციით პოსტ დოქტორანტურა) პროფ. ნ.პეტროვის სახ. სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში (სანქტ-პეტერბურგი, რუსეთი) და მომენიჭა მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორის (ScD - დღეისათვის საქართველოში არარის კლასიფიცირებული) ხარისხი.

ScD-ს ხარისხი საქართველოში მოქმედებდა 2006-2007 წლებამდე. ამ პერიოდში განხორციელდა სამეცნიერო ხარისხების ე.წ. ნოსტრიფიკაცია, რომლის მიხედვითაც მეცნიერებათა კანდიდატისა და მეცნიერებათა დოქტორის ხარისხები განათავსეს ერთ სიბრტყეზე („ჩაყარეს ერთ ქვაბში“) და გაუთანაბრეს PhD-ს ხარისხს. ანუ განხორციელდა ScD-ის ე.წ. „ჩამოლაბორანტება“. ეს ქმედება ინიციატორების მიერ გამართლებული იქნა იმ მოტივით, რომ საქართველოს უმაღლესი სასწავლო-სამეცნიერო დაწესებულების მიერთება ბოლონიის პროცესთან თითქოსდა მოითხოვდა ამას. ამ დროს სწორებისათვის მხედველობაში იქნა მიღებული აშშ-სა და ევროპის განვითარებული ნაწილის, გაერთიანებული სამეფოს, სკანდინავიის ქვეყნების მაგალითები, სადაც PhD დღემდე წარმოადგენს უმაღლეს სამეცნიერო ხარისხს. სამწუხაროდ გათვალისწინებული არ იქნა იმ ქვეყნების გამოცდილება, რომლებიც ასევე მიერთებული არიან ბოლონიის პროცესს და გააჩნიათ როგორც პოსტდოქტორანტურა, ისე ჰაბილიტაცია. ჩემთვის ასევე გაუგებარია იმ ქვეყნების რეგულაციები, რომლებსაც გაჩნიათ პოსტდოქტორანტურა, მაგრამ არ გასცემენ ScD-ს ხარისხს. მე მაგალითად, გამაჩნია რა PhD და ScD ხარისხები, რომ იძლეოდეს შესაძლებლობას საქართველოს კანონმდებლობა, ჩემს საპენსიო ასაკშიც კი სიამოვნებით გავივლიდი ჰაბილიტაციას, თუნდაც პროგრამა მედვას პრეზენტაციით, და გავხდებოდი DR.HAB. მე პირადად ვერ დავხუჭავ თვალებს იმ რეალობაზე,

რომ ცოდნისა და სამეცნიერო ხარისხებთან მიმართებაში არსებობს შემდგომი ორი საფეხურით განვითარების შესაძლებლობა და ამიტომაც მწამს მომავალში მისი საყოველთაო იმპლემენტაციის, რაც ხელსშეუწყობს პროგრესს.

ეს პროგრესი შეგვიძლია თვალნათლივ დავინახოთ, თუ წარმოვიდგენთ განათლებულ ახალგაზრდათა ჯგუფს, რომელიც დაკომპლექტებულია 27-28 წლის DR.HAB-ებით, 25-26 წლის ScD-ებით, 24-25 წლის PhD-ებით, 22-23 წლის MSc-ებით, 21-22 MA-ებით, 20-21 წლის BA-ებით, 18-20 წლის პროფესიული სპეციალიზაციის მქონე პირებისაგან. ამ ჯგუფს, იმყოფება რა ჯანმრთელობისა და ფიზიკური აქტივობის უმაღლეს და საუკეთესო ფაზაში და გააჩნია სამეცნიერო-საგანმანათლებლო ხელოვნებითი საქმიანობისათვის აქტიური ცხოვრების 30-50 წელი, დიდი სინერგიული ეფექტის მოტანა შეუძლია და ამიტომაც უნდა გაეხსნას გზა პროგრესის მიმართულებით. ეს უკანასკნელი არის სახელმწიფოს მოვალეობა და ვალდებულება, ეფექტიანი პრაგმატული მოსაზრებითაც კი.

E. Epilogue

NB: სრული, განათლების საფეხურების მიხედვით მიღებული, ცოდნითა და პრაქტიკული უნარებით შეიარაღებული, განათლების 6 დონის სპეციალისტების მიერ, ხელიშეწყობა მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვას (Health Protection), ჯანმრთელობის ადვოკატობას (Health Advocacy), დაავადებათა პრევენციასა და მათი ტვირთის შემცირებას, ცხოვრების წესის სტანდარტებისა და ხარისხის ამაღლებას, მოსახლეობის სიცოცხლის საშუალო ხანგრძლიობის გაზრდას, საზოგადოების კეთილდღეობას (Wellbeing/Wellness), ეკონომიკურ აქტივობებს, ქვეყნის მთლიანი შიდა პროდუქტის გაზრდას, სოციალური ბენეფიტის მიღებას, პროგრესს.

F. Post PS:

დღეს, 2019 26 მაისს, ყველას გილოცავთ საქართველოს დამოუკიდებლობას და თავისუფლებას, გისურვებთ ჯანმრთელობას, კეთილდღეობას, ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას, მათ შორის განათლების სფეროში, პროგრესს.

21 ივნისს, პროგრამა მედვა და მისი შეფასებები წარმოდგენილი იქნება სტუდენტთა IV სამეცნიერო კონფერენციაზე. დაე სტუდენტებმა და აკადემიურმა პერსონალმა გადაწყვიტოს სურთ თუ არა პროგრამა მედვაზე სწავლა, სასწავლო-საგანმანათლებლო და სამეცნიერო-კვლევითი ხელოვნების დაუფლება და ამ პროცესში აქტიური მონაწილეობა. პატივისცემით,

ვასილ ტყემელაშვილი
მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი (ScD), პროფესორი
თბილისი, 26 მაისი, 2019